

Českému školství chybějí učitelé. Hrozí zánik některých odborných předmětů?

29. listopadu 2023 21:00 [Tereza Šimurdová](#) Metro.cz

Nedostatek pedagogů mává s tuzemským školstvím. Roli hrají platové podmínky i vysoký věk učitelů.

Přes 150 tisíc pedagogů působí na českých školách. Zdá se to jako poměrně slušné číslo, podle odhadů odborníků jich ale školství postrádá dalších šest tisíc. Nejvíce chybí pedagogové odborného výcviku a odborných předmětů. „Nedostatek učitelů je dlouhodobý problém, na naší škole bychom momentálně potřebovali asi pět učitelů. Zásadní je hlavně absence vyučujících odborných předmětů se stavebním a dřevozpracujícím zaměřením. Chybí také například učitelé do svářečské školy, ale ani ostatní řemeslné učební obory na tom nejsou lépe,“ popisuje ředitel Střední odborné školy Jarov Miloslav Janeček. Mistry do dílen a učitele odborných předmětů hledají školy měsíce.

Najít učitele je obtížný úkol

Nejen u řemesla, ale také v oboru IT školy zaznamenávají deficit. „Sehnat učitele programování je velice obtížný úkol. V současné době máme sice obsazené všechny učitelské pozice, ale do budoucna to bude čím dál složitější. Ve školství chybí mnoho pedagogů s aprobací matematika, fyzika nebo informatika. Na pedagogických fakultách studuje v těchto oborech málo lidí a zároveň někteří po absolvování vysoké školy ani před žáky nenastoupí nebo po krátké době odejdou,“ konstatuje ředitel Soukromé střední školy výpočetní techniky Martin Vodička.

Problémem nedostatku učitelů je kromě nízkého zájmu o studium pedagogiky také vysoký věk vyučujících. Podle poslední vydané zprávy ministerstva školství z roku 2019 byl průměrný věk pedagogů v Česku přes 47 let.

Generace Z nestihá

Právě vlivem narůstajícího věku pedagogů mladá generace nestačí nahradit ty, kteří odcházejí do důchodu. „Absolventi pedagogických fakult mají skvělé všeobecné vzdělání a bez problémů se velice dobře uplatní mimo školství za lepších podmínek, zejména těch platových,“ podotýká Janeček.

Právě platové podmínky jsou jedním z hlavních důvodů, proč se mladí za katedru nehrnou. „Pokud srovnáme platy učitelů a ICT odborníků, zjistíme, že rozdíly jsou zásadní. Průměrná hrubá mzda učitele v regionálním školství činí necelých 47 tisíc korun měsíčně. Manažeři, inženýři a specialisté v ICT pobírají kolem 78 tisíc, avšak řídicí pracovníci si přijdou až na 120 tisíc,“ komentuje ředitel Vodička. „Plat mistra u stavebních oborů může dosáhnout při nejvyšší praxi maximálně 40 tisíc korun měsíčně,“ doplňuje Miloslav Janeček. Ministerstvo školství nepředpokládá, že by mělo dojít k rušení některých předmětů či oborů z důvodu nedostatku učitelů.

Ředitelé škol ale mají opačný názor. „Pokud nedojde k výrazné změně, zejména v platových podmínkách pedagogů, je hrozba toho, že nebude mít v budoucnu některé předměty kdo učit, naprosto reálná. Jde zejména o odborné předměty a zcela jistě o odborný výcvik u stavebních řemesel. Zánikem z důvodu nedostatku pedagogů je ohroženo i několik dalších předmětů jako například matematika, fyzika, informatika a jiné specializované obory,“ míní Janeček.

Zatím v plenkách

Téměř tolik procent firem se podle Eurostatu v tuzemsku zapojuje do odborného vzdělávání studentů a učňů. Participace firem na praktické výuce škol je tak u nás zatím v počátcích.

Jak z toho ven?

Podle něj je primárně nutné zlepšit pedagogům platové podmínky. „Nové pracovníky do školství může nalákat pouze odpovídající finanční ohodnocení. Problém je, že se u nás stále mluví o tom, jak se učitelům zvyšuje finanční ohodnocení, ale ve skutečnosti jsou učitelé hluboko pod průměrem vysokoškolsky vzdělaných pracovníků. Platy rozhodně neodpovídají vysoké míře odpovědnosti a náročným pracovním podmínkám práce s mladou generací,“ uzavírá ředitel Janeček.

Žáci v historickém minimu

I přestože je zájem o střední školy momentálně obrovský, podle statistik jsou počty studentů technických oborů na historickém minimu.

V roce 2001 tvořili čtvrtinu všech vysokoškoláků, nyní je to jen 12 procent. Nejenže mladá generace chybí na pedagogických židlích ve školách, zároveň je jí také málo ve firmách na technických pozicích. Samy firmy se tak snaží zájem zvýšit už na středních školách, a to partnerstvím se školami, nabídkami stáží nebo iniciací vlastních rozvojových programů.

Nedostatečné investice

Nedostatek pracovníků v technické oblasti trápí celou Evropu, a Česko obzvláště. Počet studentů technických oborů na vysokých školách se propadl z 51,5 tisíce v roce 2001 na nynějších 37 tisíc, což je nejméně v historii, a dál klesá.

Studentů přírodních věd sice díky těm zahraničním přibývá, stále ale jde o podprůměr evropských zemí. Lehce nadprůměrných výsledků v rámci EU dosahuje Česko v počtu studentů ICT oborů, kterých je 23,5 tisíce a tvoří téměř osmi procentní podíl mezi všemi vysokoškoláky.

„Zájem o tyto obory se tvoří už na primárním a sekundárním stupni vzdělávání, avšak bez dostatečných investic do vybavení škol a rozsáhlejší praktické výuky to nepůjde. Žáci mají ve školách jednotlivé předměty, ale nepředstaví si pod nimi konkrétní profesi nebo možnosti uplatnění, které jim obor v celé své šíři nabízí. Těžko pak hledají smysl a chuť k učení. Není výjimkou, že v mimoškolních programech zaměřených na praxi děti dosahují lepších výsledků než v tradiční školní výuce, kde převládá teorie,“ poukazuje ředitel neziskové organizace JA Czech Martin Smrž.

Situace v kostce

- Pokud by se nedostatek vyučujících stále prohluboval, v blízké budoucnosti by mohlo

chybět až deset tisíc pedagogů.

- Podle analýzy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) bylo školství v Česku dlouho opomíjeno.
- Podle ní na školství Česko dlouhodobě vyčleňovalo jeden z nejnižších podílů hrubého domácího produktu.
- Mezi lety 2018 až 2021 se sice podařilo investice do školství navýšit alespoň na průměr v rámci zmiňované OECD, loňský rok však přinesl krok zpět, když podíl školských výdajů klesl.
- „Pokud by vývoj v letech 2024 až 2025 pokračoval na základě předběžně kvantifikovaných rozpočtů, Česko by směřovalo zpět mezi země s nízkým podílem výdajů na HDP,“ předpovídá studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu.
- Z analýzy Evropské komise vyplývá, že český učitel má ve srovnání s kolegy z Evropské unie na starosti více žáků (18 oproti unijnímu průměru 13,6). Zároveň platy českých učitelů vztahované ke kupní síle patří mezi deset nejnižších. Jsou přibližně na úrovni Rumunska, Malty či Estonska.
- Podfinancované školství se odráží i na platových podmínkách učitelů. Ačkoli by pedagogové měli podle zákona brát 130 procent průměrné mzdy v Česku, ve skutečnosti jejich platy této výše stále nedosahují.
- „Výdělky učitelů v roce 2022 odpovídaly 110 procentům průměrné celorepublikové mzdy,“ uvádí Jitka Wichová z odboru statistik rozvoje společnosti Českého statistického úřadu.
- Průměrná hrubá měsíční výplata učitelů všech typů škol včetně odměn činila loni přibližně 48 tisíc korun.